

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Karolína Kuželová

**Analýza nastolování agendy paritního zastoupení žen na současné české
politické scéně**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Radomír Sztwiertnia

OLOMOUC 2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 22. června 2016

.....

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Radomíru Sztwiertniovi za odborné vedení práce, jeho cenné rady a připomínky. Dále bych chtěla poděkovat Kateřině Zymové a své rodině za podporu.

Úvod	5
1. Teoretický rámec genderové politiky rovných příležitostí	9
1.1 Koncept gender	9
1.2 Genderová politika rovných příležitostí	10
1.3 Reprezentace	13
1.4 Strategie genderové rovnosti.....	13
2. Formování agendy	17
2.1 Nastolování agendy.....	17
2.2 Média.....	18
2.3 Fáze nastolování agendy	19
3. Zastoupení žen v Poslanecké sněmovně během let 1992-2013	23
3.1 Minulé vlády	24
4. Nastolování agendy paritního zastoupení žen v ČR	26
4.1 Fáze iniciace problému.....	26
4.2 Expanze problému.....	27
4.3 Adopce problému do veřejné sféry	28
4.4 Adopce problému do politické agendy.....	28
4.5 Rozhodovací proces a implementace.....	29
4.6 Legislativa s účinností pro nadcházející léta	30
Závěr	33
Literatura	36
Abstrakt	43
Abstract	44

Úvod

Rok 1989 byl zásadní pro další vývoj České republiky (dále ČR) na dlouhá léta dopředu. Pádem komunistického režimu, nastolením režimu demokratického a integrací ČR do západních struktur byl umožněn vznik nového aktéra na mezinárodní politické scéně. Tato integrace byla podmíněna implementací legislativy EU do právního řádu ČR. Jedním z kritérií, které jsou přistupující země povinny splnit, je zavedení antidiskriminační politiky a politiky rovných příležitostí. Ze strany EU za účasti jiných státních i nestátních aktérů, v podobě neziskových organizací, vyvstaly výchozí požadavky na aktivní podporu žen při jejich vstupu do rozhodovacích pozic.

Nízká ženská reprezentace je typická pro dozorčí rady státních firem a podniků, stejně jako pro obecní a krajská zastupitelstva i vrcholnou politiku. Počet žen, které aktivně participují na politickém životě, je v ČR ve srovnání s ostatními členskými zeměmi EU nízký. Přestože již v devadesátých letech bylo přijato několik opatření, které měly ženy při vstupu do politiky podporovat, jejich počet ve vrcholných politických orgánech se od doby vzniku ČR pohybuje na úrovni nižší, než je 25 %. To znamená, že mužská participace představuje 75 % všech zákonodárců.

Problematika nedostatečného zastoupení žen je v současné době jedním z hojně diskutovaných témat. Na vládní úrovni bylo přijato několik opatření, která mají ženy při vstupu do politiky podporovat. Při vstupu do vrcholných pozic jsou ženy podporovány také řadou neziskových organizací, jejichž činnost zacílena na vyrovnávání rozdílů mezi muži a ženami ve všech sférách života. Výzkumy ukazují, že většina společnosti by vyšší ženskou reprezentaci ve vrcholných politických orgánech uvítala. Z kapacitních důvodů nemůže být předmětem zkoumání této práce analýza ženského zastoupení všech politických sfér, proto bude oblast zkoumání zúžena na úroveň vrcholné politiky.

Cílem práce bude aplikovat teoretický koncept procesu nastolování agendy na případovou studii nastolování agendy paritního zastoupení žen v ČR, přičemž budou identifikovány klíčové fáze procesu, jehož úspěšné završení vede k přijetí takové legislativy, jenž docílí zvýšení počtu žen ve vrcholných politických pozicích. Za účelem dosažení stanoveného cíle bylo položeno několik výzkumných otázek:

Jakým způsobem probíhá proces nastolování agendy paritního zastoupení žen v ČR?

Kteří aktéři vstupují do procesu nastolování agendy parity zastoupení žen v ČR?

Jaké překážky nastaly při procesu nastolování agendy parity zastoupení žen v ČR?

Práce bude případovou studií, analyzovanou prostřednictvím teoretického konceptu agenda setting. Jedná se o několikafázový proces, během kterého je veřejný problém povýšen na problém politický a následně je pro jeho eliminaci vytvořena odpovídající legislativa. Do tohoto procesu vstupují během jeho realizace političtí i nepolitičtí aktéři. Vedle mezinárodních organizací, také řada neziskových organizací, které vznikly proto, aby za zrovnoprávnění žen lobbovaly na politické úrovni, různá feministická hnutí a ženské spolky. Důležitou součástí procesu je také zájem médií o danou problematiku, protože prostřednictvím nich je pak transponován do veřejné sféry.

Podnětem pro napsání této práce je skutečnost, že problém nedostatečné participace žen na politickém životě je aktuálně hojně diskutovaný. Dosud však nebyla přijata legislativa, která by tuto participaci zaručila. Přestože lze vysledovat zájem politických elit a aktivita neziskového sektoru je zřejmá, kooperace jednotlivých aktérů nepřináší ucelenou koncepci, která by napomohla docílit vyrovnaného zastoupení žen a mužů v politice. Závěry této práce by měly objasnit, proč tomu tak je a v jaké fázi proces agenda setting stagnuje.

Časově bude tato práce vymezena do období let 1992-2013. Budou však představeny dokumenty, na jejichž základě je aktuálně politika rovných příležitostí realizována a dále dokumenty, jejichž realizace zasahuje do let budoucích.

Teoretická část práce bude rozdělena do několika kapitol. První část je věnována genderové politice rovných příležitostí, která vychází z konceptu gender. Tento nástroj politiky rovných příležitostí s sebou přináší řadu pojmů, jejichž správná definice a uchopení bude zásadní pro pochopení celé problematiky genderové politiky rovných příležitostí. V českém prostředí se deskripcí této politiky zabývá Petra Rakušanová, která dlouhodobě spolupracuje s neziskovou organizací Fórum 50 % a Centem pro výzkum veřejného mínění (dále CVVM). Výsledkem této spolupráce je řada monografií a odborných článků věnujících se ženské participaci. V této práci je využito poznatků monografie s názvem *Česká politika: Ženy v labyrintu mužů?*, v níž byly sumarizovány dosud existující strategie genderové politiky rovných příležitostí. Jedním z těchto nástrojů je i zavádění kvót. Tomuto tématu se v zahraničí

věnuje řada autorů. Výčetm Drude Dahlerup, nebo Pippa Norris. Kapitola o politice rovných příležitostí byla dále podpořena studii Hany Maříkové a Hany Haškové, které ve spolupráci se Sociologickým ústavem Akademie věd ČR publikovaly sborník s názvem *Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989* a dále studii amerických sociologů Claire M. Renzetti a Daniela J. Currana, kteří se ve své monografii *Ženy, muži a společnost* věnují samotnému konceptu gender.

Poté bude pomocí konceptu reprezentace německé politoložky Hannah F. Pitkin vysvětleno, proč je důležité, aby ženy na politice participovaly, a aby byly v politických orgánech reprezentovány. Z tohoto konceptu vychází v českém prostředí například Jitka Gelnarová. Ženám vstup do politiky znesnadňuje řada bariér, které jsou jim kladeny nejen ze strany společnosti, ale také nastavením politického systému. Popisem těchto faktorů, které mají negativní dopady na ženskou reprezentaci, se věnuje Petra Rakušanová, Pippa Norris a Ronald Inglehart nebo Lenka Václavíková-Helšusová ve sborníku *Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. Tyto bariéry lze snižovat pomocí již zmíněných strategií genderové rovnosti. Popisu těchto strategií bude věnována následující podkapitola.

Následující představuje stěžejní část celého textu, jelikož na jejím základě bude v souvislosti s výše uvedenou teorií, aplikován proces nastolování agendy paritního zastoupení žen v ČR. Tato kapitola se týká se konceptu agenda setting, jemuž se věnuje řada autorů. V českém prostředí je to František Kalvas, který vychází ze studií zahraničních autorů – Rogera W. Cobba a Charlese D. Eldera, Anthonyho Downse, či Marca Howarda Rosse. Kalvasova monografie *Nastolování agendy: Role masové a interpersonální komunikace, osobní zkušenosti a genderu* se stala důležitým podkladem pro napsání této práce, protože spojuje díla všech jmenovaných autorů a omezuje se pouze na koncept nastolování agendy, zatímco například díla Cobba a Eldera aplikují tento koncept na příklady konkrétních zemí. Přestože autor neprezentuje tuto ucelenou koncepci jako obecně platný model, na příkladu případové studie nastolování agendy paritního zastoupení žen v ČR je dokázáno, že některé z fází procesu přicházejí v jiném pořadí nebo jsou zcela vyloučeny.

Ve třetí kapitole dojde ke srovnání počtu žen v dolních komorách zemí EU a zemí světa, přičemž bude graficky znázorněno, jak počet žen v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky (dále PS PČR) stoupal nebo klesal během let

1996-2013. Dojde ke srovnání počtu žen, které získaly ministerský post ve vládách v letech minulých.

Poslední kapitola bude rozdělena do několika částí v analogii s teoretickým konceptem, jak bude rozpracován ve druhé kapitole. Podkladem pro napsání praktické části a současně pro analýzu nastolování agendy paritního zastoupení žen v ČR se mi stala především řada zpřístupněných vládních dokumentů, které se se týkají výčtu dosažených výsledků v dané oblasti. Jedná se především o závěrečnou zprávu z Pekingské konference, která se konala pod záštitou Organizace spojených národů (dále OSN) v roce 1995, a dále dokument s názvem *Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014-2020*, jehož realizace aktuálně již probíhá. Pro popis zavádění institucionálních opatření na úrovni ČR pro implementaci genderové politiky rovných příležitostí, jsem využívala článku Petra Pavlíka s názvem *Originální experiment české vlády aneb jak prosazovat politiku rovných příležitostí bez odpovídajícího institucionálního zabezpečení*, jenž byl publikován ve sborníku *Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. Proces implementace evropské legislativy do právního řádu ČR ve sborníku s názvem *Rovnost a diskriminace* popisuje Michal Bobek.

1. Teoretický rámec genderové politiky rovných příležitostí

Úkolem vládních složek státu, jehož základy stojí na demokratických principech, je občanům garantovat praktické uplatňování lidských a občanských práv, které vycházejí z ústavního pořádku a vnitrostátních zákonů daného státu. Vládní složky by měly garantovat rovné podmínky pro využívání těchto práv pro všechny občany státu bez ohledu na jejich pohlaví, barvu pleti či náboženské vyznání ve všech sférách společenského života. V některých těchto sférách však dochází ke stavění bariér, v důsledku kterých je určité sociální skupině znemožněno těchto rovných podmínek využívat. Takovou sféru představuje politika a postiženou sociální skupinou jsou ženy. V současné době je participace žen na politickém životě nízká.

1.1 Koncept gender

Jedním z nástrojů, jenž vede ke zvýšení zastoupení žen ve vrcholných orgánech, je politika rovných příležitostí, která se váže na koncept gender. Podle něj jsou rozdíly mezi muži a ženami primárně biologické. Jde o odlišnost pohlavních znaků, rozdílnou stavbu těla nebo fyzické dispozice. Ann Oakley definuje pohlaví jako dělítko mezi muži a ženami, na jehož základě se konstruují rozdílné role během života. (Oakley 1985: 120) Genderové diference jsou sociálního charakteru a projevují se v chování jedinců, od kterých se očekává, že v konkrétních situacích budou jednat podle vzorců chování, které si společnost během let vytvořila. Tyto vzorce vycházejí z rodových tradic, avšak vývojem se mění například v konfrontaci s jinou kulturou. Ze sociálního hlediska se člověk mužem a ženou nerodí, vlastnosti své sociální role se učí během života. (Kiczková et al. 1994: 13)

Na základě genderu je ženám připisováno pasivní vystupování a sklon k pečování o rodinu a svůj zevnějšek nebo nižší technická zdatnost, což bývá označováno jako femininnita. Mužům je připisována maskulinita a s tím spojené vlastnosti jako nezávislost, schopnost ovládat své city, či vyšší ambice. Genderové diference jsou zjednodušující popisy toho, „*jak má vypadat „maskulinní muž“, či „femininní žena“*“. (Renzetti, Curran 2003: 20) Pokud například žena pracuje jako učitelka v mateřské škole, nebo knihovnice, společnost to akceptuje. Pokud však zastává povolání, kde jsou ženy zastoupeny pouze marginálně, je na ni vyvíjen tlak a ona musí podávat lepší pracovní výkony, přičemž vyšší požadavky nebyly způsobeny nízkým počtem osob stejného pohlaví na daném pracovišti, ale její

sociální rolí. Pokud má být tato žena povýšena, naráží na diskriminaci ze strany mužů, je jí stavěna bariéra zvaná „skleněný strop, což je *neviditelná bariéra, která omezuje pracovní mobilitu pracovníc směrem nahoru*“ (Tamtéž: 281-282).

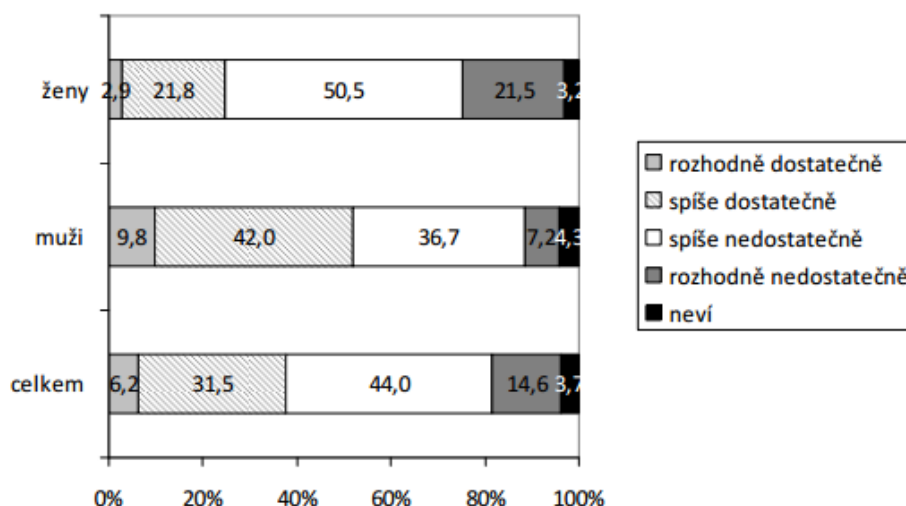
Ve společnosti převládá názor, že ženy by se měly starat o domácnost či pečovat o děti, čímž je ovlivněn především ženin profesní život a její kariéra. (Maříková et al. 2000: 67) Rodinný život a činnosti s ním spojené spadají do soukromé sféry, které je žena nepostradatelnou součástí. V opozici k soukromé sféře je sféra veřejná, ve které dominuje muž. V dnešní době však do této výlučně mužské sféry pronikají ženy s vyšším vzděláním, které jsou aktivní na pracovním trhu. Tradiční oddělení obou sfér se snižuje a dochází k přehodnocení genderových rolí. (Tamtéž: 125) Formují se požadavky na zlepšení podmínek, které by ženám veřejnou sféru zpřístupnily. Nástrojem se stala politika rovných příležitostí.

1.2 Genderová politika rovných příležitostí

Jednou ze strategií politiky rovných příležitostí je gender mainstreaming. Je to prostředek k dosažení rovnosti žen a mužů. Cílem je integrace genderových perspektiv do všech úrovní politického procesu s následným vyhodnocením dosažených výsledků a vytvoření prostoru pro všechny aktéry, kteří svou činností přispívají k udržitelnému lidskému rozvoji. (Evropská komise 2010:35)

Podle výzkumů se většinová společnost shoduje na tom, že současný počet žen v politice je nedostatečný a jejich participace na politickém životě by se měla zvýšit. Závěry šetření Sociologického ústavu a Centra pro výzkum veřejného mínění (dále CVVM), která proběhla v roce 2014, ukázaly, že 58,6 % respondentů považuje zastoupení žen v politice za spíše nedostatečné a rozhodně nedostatečné. S tímto názorem souhlasí 72 % žen a 43,9 % mužů. Naopak názor, že ženy jsou v politice zastoupeny rozhodně nebo spíše dostatečně, sdílí 37,7 % respondentů. Podíl žen, takto odpovídajících činí 24,7 % a podíl mužů 51,8 %, jak je znázorněno v grafu č. 1. (Sociologický ústav AV ČR 2015: 10)

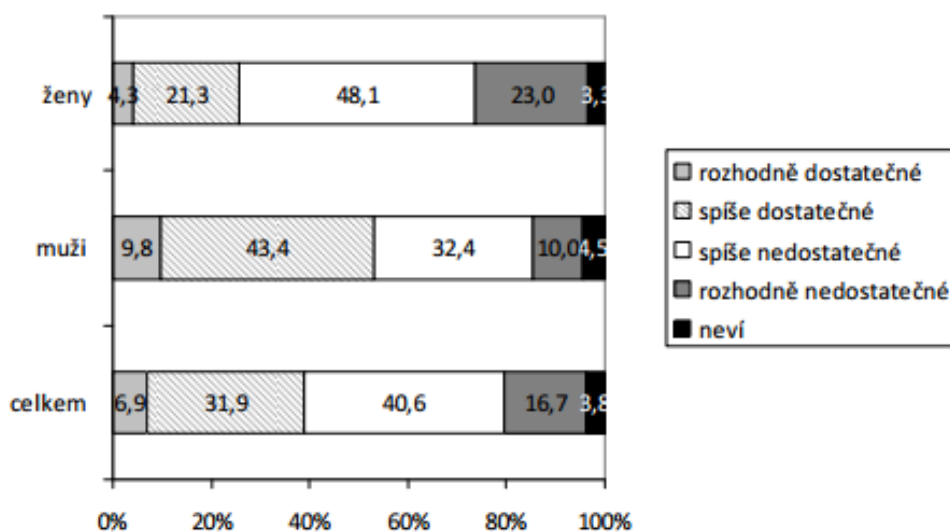
Graf č. 1 Hodnocení zastoupení žen v politice (v %)

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR 2015

Více než polovina, tedy 57,3 % respondentů považuje za rozhodně nedostatečné a spíše nedostatečné zastoupení žen ve vrcholných politických pozicích. S těmito názory se ztotožňuje 71,1 % dotazovaných žen a 42,4 % mužů. 53,2 % mužů naopak považuje zastoupení žen ve vrcholných orgánech za spíše dostatečné a rozhodně dostatečné. Žen tohoto názoru je 25,6 %. (Sociologický ústav AV ČR 2015: 12) Tato fakta znázorňuje graf č. 2.

Graf č. 2 Hodnocení zastoupení žen ve vrcholné politice (v %)

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR 2015

Z obou grafů, lze vyzorovat, že vyšší zastoupení žen, ať už na nižších úrovních politiky nebo na těch vrcholných, podporuje více žen než mužů, kteří považují počet žen aktivně participujících na politice za dostatečný. Názor většinové společnosti však ukazuje, že veřejnost by více žen v politice uvítala. Přesto je ženská participace na politice nízká, a to v důsledku nastavených bariér socioekonomického, kulturního a institucionálního charakteru.

Ženy, které se rozhodnou založit rodinu, jsou často nuceny vybrat si, zda chtějí budovat kariéru nebo zvolí cestu rodinného života. Jsou tímto závazkem časově vytíženy. Starost o domácnost a výchova dětí je natolik náročná, že žena by další sociální roli v podobě politické funkce nedokázala plně realizovat. Politická funkce ve státní instituci znamená do určité míry odloučení od rodiny, což se neslučuje například s péčí o malé děti. (Sztwiertnia et al. 2012: 66) Pokud se matka od malých dětí rozhodne aktivně zapojit do politiky, čelí kritice ze strany společnosti, protože je zřejmé, že nebude plně vykonávat politickou funkci nebo se bude méně podílet na výchově svých dětí. Muži jsou obdobné intolerance ušetřeni, přestože se na výchově dětí podílejí v roli otců stejně tak, jako ženy. (Rakušanová 2006: 11)

Pippa Norris a Ronald Inglehart hovoří o tom, že ženám a mužům je v souvislosti s jejich sociálními rolemi distribuováno odlišné množství volného času, peněz, vědomostí a zkušeností a odkazují se na výše uvedenou dvojitou zátěž. Ženy kvůli svým rodinným povinnostem nemají tolik času věnovat se volnočasovým aktivitám a v důsledku i méně participují na politickém životě. (Norris, Inglehart 2003: 5-6)

Dalším, ne však posledním faktorem, který snižuje ženám šanci se v politice prosadit, jsou institucionální bariéry. Na základě komparativních analýz Norris, Lakemanové a dalších autorů, kteří se zabývají se dopady volebních systémů na ženskou participaci (Rakušanová, Helšusová 2006: 44), bylo zjištěno, že země s poměrným volebním systémem mají vyšší zastoupení žen v parlamentech, než země s většinovým volebním systémem. Nové výzkumy však ukázaly, že vliv volebního systému není přímý. Důležitým nástrojem, který ovlivňuje počet žen v parlamentech je výběr kandidátů a sestavování kandidátní listiny. Ženy jsou na kandidátních listinách ve větší míře umístěny na nižších, tedy nevolitelných místech. (Tamtéž)

1.3 Repräsentace

Během procesu propojování veřejné a soukromé sféry se ze strany lidu formovaly požadavky na konkrétní podobu politiky. Podle výzkumů v české společnosti panuje shoda na tom, že by ženy měly být v politice více zastoupeny. Ve společnosti žije přibližně 50 % žen a 50 % mužů, proto by i zastoupení v politických institucích mělo být tomuto poměru odpovídající. Ženy by měly artikulovat ženské zájmy.

Hana Pitkin ve své knize *The concept of representation* odlišuje deskriptivní a symbolickou neboli substantivní reprezentaci. Deskriptivní reprezentace je založena na předpokladu, že reprezentant zastupuje určitou složku společnosti za základě podobnosti jejich sociální role. Reprezentant vyjadřuje náladu a pocity proudící ze společnosti a zrcadlí její potřeby. Nezáleží tolik na skutečích (aktivitách) reprezentanta, spíše na jeho vnějších charakteristikách. (Pitkin 1972: 61) Ženy by tedy podle tohoto konceptu měly být reprezentovány ženami, protože v životě zastávají totožné sociální role.

Teorie substantivní reprezentace naopak chápe zastoupení z hlediska účelu. Tak, jako kříž je symbolem katolíků bez ohledu na barvu pleti či zemi původu a vlajka symbolem státu bez ohledu na věk, náboženské vyznání či pohlaví, tak i reprezentant v demokraticky zvolených volbách je symbolem národa. Nezáleží na podobnosti reprezentujícího a reprezentovaného, důležité je, zda existuje shoda na politice a zda jsou reprezentovaní spokojeni se svým zástupcem. Kolektivní shromáždění reprezentuje celou populaci a zájmy všech. Ženy i muži zastupují ženy i muže, mladé i staré, všechny složky společnosti bez ohledu na to, zda se s těmito skupinami v reálném životě ztotožňují či nikoliv. (Pitkin 1972: 102-111) To znamená, že muži, stejně jako ženy mohou zastupovat a reprezentovat opačné pohlaví, pochopí jeho sociální role a v souladu s tím pro něj vytvoří ideální prostředí, které jej v naplňování úloh nebude omezovat.

1.4 Strategie genderové rovnosti

V rámci genderové politiky rovných příležitostí je zavedeno několik opatření, která podporují vyšší zastoupení žen v praxi. Označujeme je jako pozitivní diskriminace, nebo méně diskutabilním termínem, který neevokuje obcházení rovnosti, a to termínem pozitivní akce. Tato opatření jsou rozdělena do několika skupin podle jejich zásahu do přirozeného vývoje událostí. Jak uvádí Norris, můžeme rozlišovat tři základní kategorie: (Norris 2000: 2)

Prvním typem jsou rétorické strategie. Jedná se o podpisy mezinárodních smluv, oficiální prohlášení politických elit, která mají pouze symbolický význam nebo přihlášení se k politice určitého charakteru. (Tamtéž) Členství v Radě Evropy s sebou přineslo závazek prosazovat rovnost žen a mužů, který vyplývá z Evropské sociální charty. Tu ČR ratifikovala v roce 1999. (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: 2000) Závazky plynoucí z členství v Evropské unii (dále EU) bylo nutné implementovat od samotného počátku procesu přistupování do unie. Charta základních práv Evropské unie deklaruje, že „*rovnost mezi muži a ženami ve všech oblastech, včetně zaměstnání, práce a odměňování za ni musí být zajištěna. Zásada rovnosti nebrání v tom, aby byla zachována nebo přijata opatření, která stanoví zvláštní výhody pro nedostatečně zastoupené pohlaví.*“ (Euroskop 2016)

Dalším typem pozitivní diskriminace je strategie rovné příležitosti. Jde o implementace aktivních opatření, vedoucích k vyššímu zastoupení žen. Například výcvikové aktivity, finanční asistenci politických aktivit, zvyšování obecného povědomí, financování či spolufinancování nákladů na kampaň, trénink komunikačních schopností žen kandidátek, financování péče o děti a podobně. V českém prostředí se může jednat o financování neziskového sektoru, jenž se zabývá podporou žen a aktivitami, které zvyšují jejich sebevědomí. (Norris 2000: 2)

Posledním typem strategií je zavádění kvót. Jedná se o řešení, které zásadním způsobem zasahuje do přirozeného vývoje událostí. Je to pozitivní akce, která prosazuje rovné zastoupení i za předpokladu, že budou dočasně porušena rovná práva. (Rakušanová 2006: 6)

Dánská politoložka Drude Dahlerup definuje volební kvóty jako opatření, které vyvíjí tlak na politické strany ve většině politických systémů, aby nominovaly, vybíraly a rekrutovaly více žen do politických pozic. (Dahlerup 2006: 6) Kvóty mají zajistit, zvýšení zastoupení historicky vyloučené nebo podreprezentované skupiny (Tamtéž: 19). Zavedení kvótního řešení spojuje oba typy reprezentace, tedy jak deskriptivní, tak substantivní. Deskriptivní, protože požadujeme, aby ženy byly v politice zastoupeny ženami, a substantivní proto, že požadujeme, aby ženy, které získají poslanecký mandát, reprezentovaly ženské zájmy. (Gelnarová 2010: 125-126)

Rakušanová s odkazem na existující koncepce kvóty dělí na formální a neformální. Formální kvóty jsou uvedeny v zákoně a v případě jejich neplnění hrozí trest v podobě sankcí. Neformální kvóty jsou přijímány na základě dobrovolného rozhodnutí. Nejčastěji je vytváří politické strany uvnitř svých struktur, které se

rozhodnou tímto způsobem regulovat nominaci a rekrutování kandidátů na kandidátní listinu. (Rakušanová 2006: 6)

V ČR existují dvě politické strany, které přijaly neformální typ kvót. Konkrétně se jedná o Stranu zelených (dále SZ) a Českou stranu sociálně demokratickou (dále ČSSD). Ta uplatňuje genderovou kvótu při obsazování stranických orgánů. Alespoň jeden místopředsednický post ve vedení strany a dále ve všech výkonných výborech musí být obsazeno ženou. (Šprincová 2015: 18-19) Takto nastavená kvóta může být příčinou toho, že se místopředsednický post stane jediným místem, které je obsazeno ženou a je méně pravděpodobné, že by předsednictvo mohlo být obsazeno například z poloviny muži a z poloviny ženami. (Euractiv 2013)

SZ jako jediná politická strana v ČR uplatňuje kvóty při sestavování kandidátních listin i při volbě orgánů strany, a to tak, že post předsedy (předsedkyně) strany a post místopředsedy (místopředsedkyně strany) musí být obsazen osobou opačného pohlaví.¹ (Šprincová 2015: 19)

Zavedení vnitrostranických kvót dvěma stranami je však pouze dílčím řešením, které navíc nemá zásadní vliv na zvýšení počtu žen ve vrcholné politice. Stále častěji se hovoří o plošném řešení stávající situace v podobě povinných kvót pro všechny politické strany, což politiky a společnost dělí na dva tábory. Uplatňování kvót považují jejich odpůrci za krajní řešení, příznivci za vhodný způsob, jak docílit paritního zastoupení. Oba tábory se shodují v tom, že je potřeba zastoupení žen v zastupitelstvech i vrcholných orgánech zvýšit a podpořit politickou participací tohoto pohlaví.

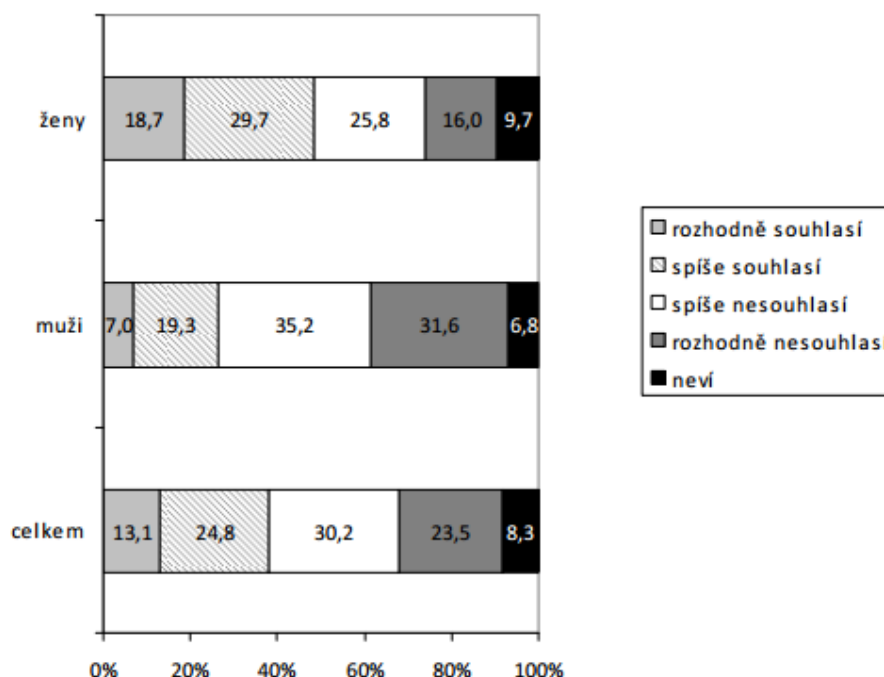
Časté argumenty, které zaznívají z řad příznivců kvótního řešení, se týkají poměru žen a mužů ve společnosti. V populaci žije přibližně 50 % žen a 50 % mužů, přičemž ženy tvoří 60 % absolventů vysokých škol, proto je důležité, aby byl využit jejich potenciál. (Fórum 50 % 2016) Odpůrci kvót považují jejich zavedení za příliš radikální zásah do přirozeného vývoje. Problém nespočívá v tom, že by politické strany ženám při vstupu do politiky a umisťování na kandidátní listiny bránily, ale spíše v tom, že ženy kandidovat nechtějí v důsledku „dvojití zátěže“ a dalších bariér. Strany by tak měly problém stanovených limitů dosáhnout. (Genderové kvóty: Proč ne?)

¹ To znamená, že pokud je do předsednického postu zvolena žena, místopředsednické místo automaticky získává muž a naopak. Toto pravidlo je uvedeno ve stanovách ZS pod článkem 18. (Dostupné z: <https://i.zeleni.cz/doc/stranicky-predpis/stanovy-strany-zelenych>)

Z úst odborníků zaznívá, že kvóty jsou pro ženy ponižující. Kdyby měly reálný zájem do politiky vstupovat, mohlo by jejich zastoupení být dokonce vyšší, než je 50 %. Řešení spočívá primárně v sociálním systému, který by měl umožňovat ženám sladit pracovní a rodinný život. Zavedení firemních jeslí a mateřských školek či flexibilní pracovní doba by bylo jednou z vhodných navrhovaných změn. (První zpráva 2016)

Společnost jako celek podle průzkumů zavedení kvót nepodporuje. Souhlas se zavedením vyslovilo 37, 9 % respondentů. Ti, co si jejich uplatňování nepřejí, představují 53, 7 % respondentů. Kladněji se ke kvótám stavějí ženy. 48, 4 % z nich se zavedením kvót rozhodně nebo spíše souhlasí a 41, 8 % spíše nebo rozhodně nesouhlasí. Muži se na zavedení kvót dívají více skepticky. 26, 3 % z nich se zavedením kvót spíše nebo rozhodně souhlasí, zatímco 66, 8 % z nich s jejich zavedením rozhodně nebo spíše nesouhlasí. (Sociologický ústav AV ČR 2015: 39)

Graf č. 3 Názor na zavedení kvót

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR 2015

2. Formování agendy

Proces nastolování agendy je rozdělen do dvou větších celků. Prvním je nastolování agendy – agenda setting (v anglickém originále) a rámcování agendy – agenda framing (v anglickém originále). Tyto celky jsou rozděleny do několika fází, během kterých dochází k formování agendy za účasti aktérů, kteří do jednotlivých fází procesu vstupují. Úspěšné završení procesu vede k nastolení takové agendy, na jejímž základě jsou přijata legislativní opatření, která odstraňují nežádoucí jev, kvůli kterému byl celý proces realizován. (Kalvas 2012)

2.1 Nastolování agendy

Spouštěčem takového procesu je obvykle přítomnost nevyhovujícího stavu ve společnosti, který je natolik závažný, že je nutné jej řešit. Nejprve se musí tento problém stát předmětem diskuse veřejné agendy, protože teprve tehdy apeluje na jeho řešení široká společnost a nevyhovující situace je hodna dominovat hlubší diskusi a posléze proniká do politické agendy. Pokud se ve společnosti objeví podobný alarmující jev, zformují se zájmové skupiny, které zastupují postiženou část obyvatelstva a apelují na odstranění těchto bariér. V tomto bodě do procesu zasahují média, jev se transformuje do mediální agendy. (Kalvas 2009: 20)

Média problému dávají podobu a představují ho veřejnosti, probíhá proces rámcování. Prostřednictvím médií získávají aktéři procesu publicitu, čímž se usnadňuje transformace na issue. Proto jsou důležitým aktérem procesu agenda setting. (Cobb, Elder 1971: 909) Pokud je mediální agenda úspěšně prezentována, společnost se mobilizuje, volá po vymýcení stávajícího stavu, agenda přechází z úrovně mediální na úroveň veřejnou a problém je definován jako celospolečenský, což je v anglickém originále označováno jako issue. Tento celospolečenský problém politické elity dále nemohou přehlížet a je nutné, aby se jím začaly zabývat. Často takové řešení spočívá ve vytvoření zákona nebo vyhlášky. V této chvíli už se jedná se o politickou agendu. (Kalvas 2009: 16-17) Veřejná nálada a veřejné mínění není stálou proměnnou, mění se v čase v závislosti na aktuálním dění v zemi, politickém dění, ekonomické situaci země i jednotlivců.

Paulína Tabery ve svém článku uvádí, že výzkumy jasně dokazují, jak zásadní vliv média na nastolování veřejné agendy mají. Tento vliv však může být i opačný. Společnost skrze zájmové skupiny a jednotlivce vytvoří debatu kolem nevyhovující

situace a vyvine tlak na její řešení a odstranění. Teprve poté se touto situací začnou zabývat média, která osloví širší veřejnost a odtud putuje do politické agendy. Na jeho řešení apeluje silná zájmová skupina, ale také konkrétní zákonodárce nebo skupina zákonodárců. Ti ve snaze udržet si nebo získat elektorát mohou sami navrhnout řešení problému, který vzešel takzvaně zespoda, tedy ze strany lidu. (Kalvas 2009: 24-25)

Původním teoretikem, který se zabýval tématem nastolování agendy, byl Walter Lippmann, který upozornil na to, že „*veřejné mínění reaguje nikoli na okolní prostředí, ale na pseudoprostředí, které vytvářejí zpravodajská média*“. (McCombs 2009: 27-28) Záleží na typu daného média, jakou důležitost zprávě bude přisuzovat.

„*Schopnost ovlivňovat významnost („salience“) témat ve veřejné agendě se označuje jako schopnost zpravodajských médií nastolovat agendu.*“ (McCombs 2009: 26) Čtenáře, diváka a posluchače více zaujme zpráva, která se objeví na titulní straně periodika, je doprovázena fotkou a výrazným titulkem, nebo je jí v hlavních zprávách věnováno nejvíce času a objevují se i mimořádné vsuvky ve vysílacím čase té, které televize. Veřejnosti se tato událost přímo nedotýká, proto je kontakt s ním zprostředkován skrze sdělovací prostředky a informace jsou jí poskytovány touto cestou. (McCombs 2009: 26-27)

2.2 Média

S nástupem jedenadvacátého století se stává důležitým komunikačním kanálem a zdrojem informací internet. I zde jsou uživatelům denně poskytovány více či méně relevantní zdroje informací k diskutovaným tématům.

Faktem zůstává, že média obecně jsou hlavním prostředníkem mezi veřejností a událostmi ve světě. Jsou významnými hráči ve sféře nastolování agendy. Jsou to média, která určují, zda je ta či ona událost významná a natolik důležitá, aby byla veřejnosti sdělována. Společnost je závislá na informacích, které jsou jí denně předkládány.

Výše uvedené faktory, jako například délka textu či reportáže, čas věnovaný tématu v hlavních zprávách, četnost reportáží, uvedení článku na titulní stranu periodika či počet článků publikovaných prostřednictvím internetu, to vše působí na veřejnost. Ta tuto problematiku zaregistruje a s postupem času jí přisuzuje více a více důležitosti. Tím se mediální agenda dostává do veřejné sféry a stává se veřejnou agendou. (Tamtéž) McCombs v kapitole *Ovlivňování veřejného mínění*

uvádí mnoho případových studií, které prokazují spojitost mezi mediální agendou a veřejným míněním.

Paralelně s nastolováním agendy probíhá takzvané rámcování agendy – agenda framing, na které mají z velké části vliv masová média. Tabery popisuje rámce jako mantinely, uvnitř kterých média a čtenáři o daném tématu přemýšlejí. (Tabery 2009).

Problém je transformován skrze média do podoby, která je srozumitelná širší veřejnosti. Média společnosti zajišťují ucelený výklad aktuálního dění. Vytvářejí se rámce, do kterých je problematika nahuštěna. Proces rámcování nabízí veřejnosti možný pohled na věc, ten však není jediný a daný, je pouze dominantní, čtenář, posluchač či divák na něj může mít jiný náhled v souvislosti s věkem, vzděláním, sociální třídou či pohlavím. (Tamtéž)

Znamená to, že způsob, jakým je popisovaná událost nebo osoba prezentována v médiích, tedy jaké vlastnosti jsou zdůrazněny, v jakém kontextu jsou prezentovány, se může odrazit také v uvažování lidí, kteří se zaměří právě na vybrané vlastnosti a nahlíží na věc z nabídnutého úhlu pohledu. (Tabery 2009)

Média mohou celou problematiku zkreslit, mají velkou moc, mohou určité informace přidat nebo vynechat. Mohou se k problému stavět pozitivně, negativně, ale i objektivně a v konečném důsledku záleží pouze na veřejnosti, zda se přikloní k názoru, který je mu prezentován, nebo zda se bude informovat dále sám jinými prostředky a pokusí se zůstat neovlivněn. „*Veřejné mínění o konkrétních tématech se postupem času mění, jak přicházejí nové generace, vnější události i masová média.*“ (McCombs 2009: 48)

2.3 Fáze nastolování agendy

Kalvas ve své knize odkazuje na výzkum Anthonyho Downse, který systematizoval vývoj fáze veřejného mínění o veřejném problému.

V první fázi, která se nazývá pre-problémová, se objeví nepříznivé podmínky, které však nejsou definovány jako problém a není jim věnována pozornost.

Přechod do další fáze charakterizuje alarmující objevení. McCombs, který též vychází z teorie Downse tento jev nazývá „znepokojivý objev“. (McCombs 2009: 61) Většinou jde o nějakou dramatickou událost, kterou Roger W. Cobb a Marc Howard Ross označují jako spouštěcí. Tato událost danou problematiku zjednoduší do té

míry, aby byla široká veřejnost schopná ji pochopit, porozumět jí a vytvořit si určitý postoj k nevyhovujícímu stavu.

Na občanech závisí, zda proběhne transformace na issue, a to podle jejich osobních postojů a preferencí. V této fázi je společnost většinou pozitivně naladěna k hledání řešení daného problému. Takovou událost ve svém zájmu nemohou politické elity dále ignorovat. Tato fáze je důležitá z toho důvodu, že problém povýší na předmět politického zájmu.

V další fázi se konkretizují řešení, která mají issue odstranit nebo mu předcházet. Mohou se objevit i omezující kroky a počítá se s finanční realizací. Charakteristická je přítomnost mnoha zájmových skupin, které vytvářejí tlak na politické elity a které zastupují různé skupiny veřejnosti a názorová hnutí.

Následuje pokles intenzity veřejného zájmu o daný problém, a to v důsledku překážek, které jeho řešení přináší, a které se krystalizuje v přechodí fázi. Může se jednat (1) o finanční nákladnost – investice peněz do projektu může být často realizována na úkor komfortu veřejnosti, (2) problém může občany znepokojovat, proto jej raději vytěsňují, nebo (3) je jeho definování a řešení zdlouhavé a vyčerpávající, proto se veřejnost od něj odvrátí. Pravděpodobná je i kombinace všech tří úrovní.

Poslední fáze, takzvaná post-problémová je příznačná tím, že problém mizí z veřejné sféry a zpět se může dostat díky zájmu veřejnosti. První a poslední fáze se liší tím, že v poslední existují programy a instituce, které se danou věcí nadále zabývají, i když už není předmětem veřejné agendy. Zde se ukazuje setrvačnost zavedených řešení. Druhá a třetí fáze jsou klíčové pro analýzu politického procesu. (Kalvas 2009: 21-22)

Iniciativa může vzejít i ze strany politických elit. V jejich zájmu je veřejnosti představit problém v takové pozici, která zajistí jeho akceptaci do veřejné agendy, a to prostřednictvím médií. V této fázi je důležité, aby politické elity dokázaly veřejnost zaujmout a to tak, že cíleně skupině předloží výčet pozitiv, které bude daná legislativa představovat. (Cobb, Elder 1971: 907-908)

Kalvas se dále zabývá analýzou samotného procesu nastolování agendy., přičemž vychází z analýzy Cobba a Rosse, kteří tento proces člení do šesti fází: (1) iniciace problému znamená definování problémové situace a pojmenování problému. Správné pojmenování je důležité pro uchopení issue společností a hledání viníka. Může se stát, že kvůli špatné definici a pojmenování nebude

správně určen spouštěcí mechanismus nevyhovující situace. V této fázi je vznesen požadavek na diskusi na politické úrovni.

Existují faktory, které mohou nastolení agendy podpořit nebo naopak zabraňují jeho efektivnímu vymýcení. Cobb a Elder mezi takové faktory řadí nejednoznačnost, která způsobuje, že si veřejnost může pod názvem problému představit více věcí, sociální důležitost, která má veřejnosti ukázat, že se problém netýká pouze úzké skupiny lidí, ale zasahuje širší veřejnost. *Časová relevance* je zásadní, proto, aby bylo veřejnosti zdůrazněno, že problém se netýká přechodného období, naopak je na tolik závažný, že by mohl ohrožovat i budoucí generace.

Netechnická definice zajistí, že problematice porozumí co nejširší vrstva obyvatelstva. Pokud bude název a definice problému obsahovat nejasné, odborné výrazy a cizí slova, veřejnost nedokáže odhadnout podstatu, důležitost a nevyhnutelnost řešení. Lidé se tak o věc přestanou zajímat, protože jí neporozumí. Veřejná agenda bude mít menší šanci, že bude prosazena.

Zásadní novost je důležitá proto, aby bylo jasné, že stávající prostředky nejsou dostačující na to, aby zajistily hladké a efektivní odstranění jevu, ne pouze jeho odsunutí nebo odložení. Proto je potřeba nových nápadů a prostředků.

Všechny tyto faktory mohou být snadno zneužity oponenty, kteří budou lobbovat za to, aby byl ponechán status quo a issue nebyl vůbec formulován a dále nastolen jako agenda. Proto je důležité zohlednit všechny body uvedené výše, abychom dokázali případné oponentuře vyvrátit argumenty.

Další fáze nastolování procesu podle Cobba a Rosse jsou (2) expanze veřejného problému, (3) adopce problému do veřejné agendy, (4) adopce problému do politické agendy, (5) rozhodovací proces a (6) implementace. (Kalvas 2009: 22-23)

Pokud je issue natolik závažný, že se transformuje na úroveň politické agendy, musí ještě v podobě veřejné agendy *prolomit tzv. „železný trojúhelník“, který tvoří nátlakové skupiny zainteresované v určitých konkrétních tématech; zákonodárci, kteří sedí v příslušných komisích...; a byrokrati, kteří dohlíží na konkrétní vládní politiky*“ (Cobb, Ross in Kalvas 2009: 25).

Postupem času se může ukázat, že agendu je nutno přepracovat, protože již není aktuální, nesplňuje očekávané požadavky nebo je špatně definována. Tato změna je nazývána reformulace problému. Proces však nelze aktualizovat v libovolnou dobu. Nejvhodnější čas nastává v momentě, kdy se otevírá „okno

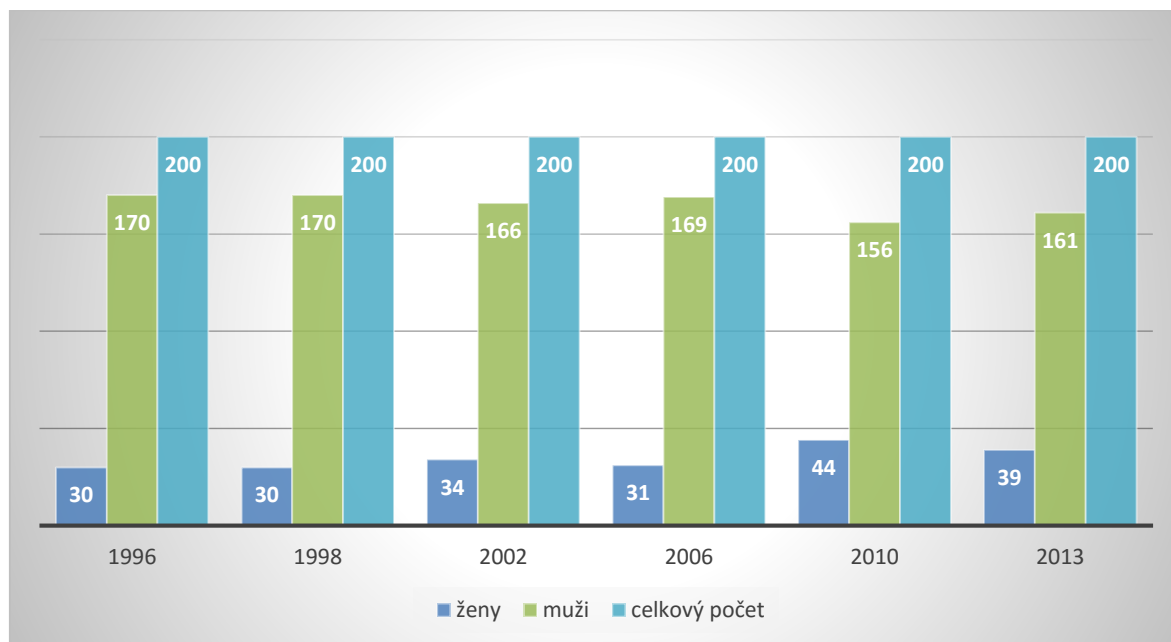
příležitosti“, které může otevřít například změna administrativy nebo silný apel veřejnosti na změnu agendy. Tento moment trvá pouze krátkou dobu. Proto je nutné politickou situaci sledovat a využít správný okamžik. (Kalvas 2009: 24-25)

3. Zastoupení žen v Poslanecké sněmovně během let 1992-2013

Od roku 2013, kdy v ČR proběhly poslední volby do PSPČR, je v tomto legislativním orgánu zastoupeno z celkového počtu 200 poslanců 39 žen, což činí 19,5 %. (Český statistický úřad 2016) Po volbách do Evropského parlamentu, které se konaly v květnu 2014 a po sestavení Evropské komise, jsou křesla ženám v PSPČR rozdělena následovně: KSČM (10 křesel), ANO (9 křesel), TOP 09 (6 křesel), ČSSD (7 křesel), ODS (2 křesla), Úsvit – Národní koalice (2 křesla), Východočeši (1), Starostové a nezávislí (1), KDU-ČSL (1). (Český statistický úřad 2016)

Graf č. 1 znázorňuje zastoupení žen v PSPČR od roku 1996 do roku 2013. Mezi lety 1996-2002 počet poslankyň rostl. V roce 2006 byl zaznamenán mírný pokles, avšak od roku 2010 opět pozorujeme stoupající tendence. (Český statistický úřad 2016) Současné procentuální zastoupení však stále nereflektuje počet, který by se přibližoval vyrovnanému zastoupení obou pohlaví zasedajících v tomto legislativním orgánu.

Graf č. 1 Počet žen a mužů v Poslanecké sněmovně

Zdroj: vlastní zpracování

V horní komoře Parlamentu České republiky z celkového počtu 81 zákonodárců zasedá 15 senátorek. (Senát parlamentu České republiky 2016) Žádná

žena se v historii naší republiky nestala prezidentkou a žádná žena nikdy nevykonávala post premiérky.

Současná vláda je složena z 13 ministrů a tří ministryň. Michaela Marksová má na starosti ministerstvo práce a sociálních věcí, Kateřina Valachová ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Karla Šlechtová ministerstvo pro místní rozvoj. (Vláda České republiky)

Ve srovnání s ostatními členskými zeměmi EU je ČR umístěna na nižších příčkách žebříčku, co se týče počtu žen zasedajících v dolních komorách parlamentů. Nejlépe je na tom Švédsko, v jehož horní komoře zasedá 43,6 % žen. 40% hranici překročilo také Finsko a Španělsko, Belgii chybí několik málo desetin procenta. Naopak nejméně žen v dolní komoře parlamentu je zastoupeno v Maďarsku, na Kypru a v Rumunsku. Tyto země překročily pouze 10% hranici. ČR s aktuální vládou obsadila 19. místo ve srovnání se zeměmi EU a 88. místo ve srovnání se všemi zeměmi světa².

3.1 Minulé vlády

V období první vlády Václava Klause, v letech 1992-1996, nebyla ve vládě žádná žena, ministerské posty byly rozděleny mezi muže. V období jeho druhé vlády, v letech 1996-1998, ženské pohlaví reprezentovala Vlasta Parkanová, jako ministryně spravedlnosti. (Vláda České republiky: a) Následovala vláda Josefa Tošovského, která byla u moci od 2. ledna do 17. července 1998. Post ministryně spravedlnosti zůstal přidělen Vlastě Parkanové, vedle níž usedla do vládního křesla ještě jedna žena, Zuzana Roithová, která stála v čele ministerstva zdravotnictví. (Vláda České republiky: b)

V letech 1998-2002 byl předsedou vlády Miloš Zeman, v jehož kabinetu opět nebyla zastoupena jediná žena. (Vláda České republiky: c) V reakci na toto vládní složení vznikla 16. 3. 2000 stínová vláda žen pod vedením Jany Volfové. Podnětem k sestavení stínové vlády žen byl také výrok Miloše Zemana, který údajně „*ne našel ženu, jež by mohla zastávat místo v jeho vládě*“ (Rakušanová, Helšusová 2006:48).

Vláda Miroslava Špidly úřadovala v letech 2002-2004. Ženské pohlaví zde bylo reprezentováno Petrou Buzkovou, tehdejší ministryní školství a Marií

² Tato data lze sledovat ve světovém žebříčku žen v parlamentu. Dostupné z: <<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>>

Součkovou, tehdejší ministryní zdravotnictví. (Vláda České republiky: d) Vladimíra Špidlu vystřídal v premiérském křesle Stanislav Gross, a to od srpna 2004 do dubna 2005. (Vláda České republiky: e) Petře Buzkové zůstalo na starosti ministerstvo školství. Milada Emmerová se stala ministryní zdravotnictví. Dana Bérova doplnila ženský kolektiv za vlády Jiřího Paroubka v letech 2005-2006, v pozici ministryně informatiky. (Vláda České republiky: f)

Následovaly dvě vlády Miroslava Topolánka, první v letech 2006-2007 a druhá v letech 2007-2009. V obou vládách bylo zastoupeno více žen, než tomu bylo v předchozích letech. Milena Vicenová působila jako ministryně zemědělství, Miroslava Kopicová jako ministryně školství. Miroslava Parkanová byla místopředsedkyní vlády, Daniela Filipová zastávala post ministryně zdravotnictví a Dana Kuchtová post ministryně školství, mládeže a tělovýchovy. Helena Třeštíková stála v čele ministerstva kultury a Džamila Stehlíková v čele ministerstva pro lidská práva a národnostní menšiny. (Vláda České republiky: g)

Následovala úřednická vláda Jana Fišera, která vládla 14 měsíců, a to od dubna 2009 do července 2010. Zde působily Daniela Kovářová jako ministryně spravedlnosti, Dana Jurásková, jako ministryně zdravotnictví, Miroslava Kopicová jako ministryně školství, mládeže a tělovýchovy a Rut Bízková byla ministryní životního prostředí. (Vláda České republiky: h)

V následujících dvou vládách byly zaznamenány klesající tendence počtu žen v nich zasedajících. Ve vládě Petra Nečase, která byla u moci v letech 2010-2013, byly zastoupeny 3 ženy. Karolina Peake stála v čele ministerstva obrany, Ludmila Müllerová zastávala post ministryně práce a sociálních věcí a Alena Hanáková získala post ministryně kultury. (Vláda České republiky: i) Od června 2013 do ledna 2014 zastával premiérský post Jiří Rusnok. V jeho vládě by přidělen post pouze jedné ženě, Marii Benešové, která stála v čele ministerstva spravedlnosti. (Vláda České republiky: j)

4. Nastolování agendy paritního zastoupení žen v ČR

Do procesu nastolování agendy paritního zastoupení žen v ČR vstupovala během jednotlivých fází řada aktérů. Vedle politických elit, jejichž úkolem je implementovat efektivní legislativu, která by zajistila paritní zastoupení v politických orgánech také mezinárodní organizace, které s politickými elitami kooperovaly. Současně se do procesu zapojily také neziskové organizace, jejichž aktivity podporují vytvoření koncepce, která by ženy při vstupu do politiky podporovala. Spolu s médii se neziskové organizace podílejí na procesu rámcování a transponování problematiky do veřejné sféry. V současné době není aktivita veřejnosti v procesu nastolování agendy paritního zastoupení žen významná, ačkoliv většinová společnost vstup žen do politiky podporuje.

4.1 Fáze iniciace problému

Fáze iniciace problému spadá do první poloviny 90. let, kdy byly ze strany neziskového sektoru a mezinárodních organizací formovány požadavky, které se týkaly zapojení žen do politického procesu. Účast neziskového sektoru byla pro řešení problému nízkého počtu žen v rozhodovacích orgánech zásadní, jelikož probíhal současně proces nastolování agendy i proces formování agendy. Organizace lobbily za řešení stávající situace na politické úrovni a současně dávaly problému konkrétní podobu, což zjednodušilo adopci problému do veřejné sféry. Nízké zastoupení žen v politických orgánech bylo definováno jako problematická situace, kterou zapříčinil přechod ČR od komunistického režimu k režimu demokratickému a následný nezáměr o genderovou politiku rovných příležitostí, jelikož primárním cílem tou dobou byla orientace ekonomiky na tržní hospodářství. Nastolení agendy podpořily především dva faktory, a to správné uchopení problému a jeho definice³, dále faktor zásadní novosti, který poukazoval na to, že stávající legislativní prostředky nedokázaly problém nízkého počtu žen v politických orgánech odstranit. Faktor časové relevance poukazoval na to, že nedostatek aktivních političek bude postihovat i budoucí generace.

Jednou z mnoha aktivně působících neziskových organizací, které se zabývají genderovou problematikou, je Fórum 50 % (dále Fórum). Fórum pod vedením

³ Skutečnost, že počet žen v rozhodujících orgánech je nízký nijak nekomplikoval uchopení problému.

ředitelky Jany Smiggels Kavkové realizovali 43 projektů a získali ocenění "Zdravě řízená NNO" v soutěži Neziskovka roku 2013. Stali se relevantním, respektovaným a uznávaným hráčem neziskového sektoru. Jejich činnost podporuje řada politiků a političek. (Fórum 50 % 2016: b) Fórum vzniklo jako organizace podporující ženy při jejich vstupu do politiky s cílem dosáhnout parity, přičemž nástrojem, by měly být kvóty. Fórum analyzuje stávající genderovou situaci ve společnosti, spolupracuje s médii a veřejností a podporuje ženy v jejich profesním růstu. Prostřednictvím svých programů Fórum zvyšuje sebevědomí žen a nabízí jim konzultace a kurzy, pořádá veřejné debaty a happeningy. Vystupuje jako nadstranická organizace, která podporuje otevřenou společnost a odmítá rasismus, xenofobii, homofobii či jiné projevy diskriminace a netolerance ve společnosti. (Fórum 50 % 2016: c)

4.2 Expanze problému

Aktivita neziskového sektoru a mezinárodních organizací je typická i pro přechod do další fáze, ve které dochází k expanzi problému, a který proběhl rovněž v první polovině 90. let. V roce 1991 byla za účelem zapojení žen do politického života založena pod vedením socioložky Jiřiny Šiklové nezisková organizace Gender Studies. (Gender Studies 2016) Tou dobou se problematika šířila v úzkém kruhu zainteresovaných. Činnost neziskového sektoru se však nemohla stát základní koncepcí genderové politiky rovných příležitostí, jelikož na vládní úrovni nebyla institucionalizována platforma pro jednání s neziskovými organizacemi. (Pavlík 2006: 131) Jako úspěch však můžeme považovat skutečnost, že byl formulován problém, který si žádal politickou pozornost a řešení.

Požadavek na zapojení žen do politického procesu byl vznesen také ze strany Evropského společenství v rámci přístupových jednání ČR do ES. Vstup představoval pro ČR přísun financí, které tato nově vzniklá demokracie hodlala využít ke své transformaci, takže ačkoliv byla realizace genderové politiky odsunuta na pozdější období, bylo zaručeno, že jistá opatření budou přijata, jelikož se jednalo o jedno z přijímacích kritérií.

V roce 1995 se pod záštitou Organizace spojených národů (dále OSN) konala čtvrtá světová konference o ženách v Pekingu, v jejímž závěrečném aktu bylo definováno 12 nejčastěji se vyskytujících sfér, ve kterých dochází k diskriminaci žen. Jedná se o „významný mezinárodní dokument, který není právně závazný, avšak má

silnou mezinárodní relevancí“ a ČR se jej svým podpisem zaručila dodržovat (Tamtéž). Faktický dohled nad vykonanými kroky a hodnocení dosažených úspěchů má vláda ČR, která každoročně kontroluje rovný přístup k veřejným výdajům a zajišťuje finanční a jiné zdroje k realizaci analýz dopadu na pohlaví. (Ministerstvo práce a sociálních věcí 1995: 173)

4.3 Adopce problému do veřejné sféry

Expanzi problému a následné adopci problému do veřejné sféry přispěly svou činností média, která společnost o otázce generové rovnosti informovala v závislosti na aktuálním dění v ČR i ve světě. Veřejnost získávala informace o stavu genderové rovnosti nejčastěji ve formě televizních zpravodajství a novinových a časopiseckých článků, především z denního tisku, přičemž největší počet informací se k veřejnosti dostával skrze televizní zpravodajství (Televizní noviny, Události). Nejvíce veřejnost formovaly TV Nova, TV prima a ČT1, avšak nejhodnotnější příspěvky, které se týkaly genderové politiky rovných příležitostí, přinášela ČT 2. Tento program však sledovali spíše diváci úzkého kruhu s vysokoškolským vzděláním (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2003: 13-25)

V letech 1995-1996 bylo publikováno nejvíce článků, a to zejména v souvislosti s konáním Pekingské konference. Poté pozornost médií kulminovala a maxima bylo dosaženo až v roce 2000, kdy vznikla stínová vláda žen jako reakce na to, že v soudobém vládním kabinetu nebyla zastoupena ani jedna žena. Opětovný odklon médií od genderové politiky byl spojen teroristickými útoky v USA 11. září 2001. (Osvaldová 2004: 59-61) Politika rovných příležitostí nebyla pro média populárním tématem. Cíleně se mu věnovala řada pořadů, které ačkoliv problematiku hodnotily objektivně, nedokázaly upoutat pozornost diváka ve větším měřítku. Časopisecké tituly ať už mužské, či ženské nepodávaly veřejnosti objektivní informace, protože autoři příspěvků o genderové politice nebyli nestranní. (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2003)

4.4 Adopce problému do politické agendy

Podle teoretického konceptu následuje po expanzi veřejného problému a adopci problému do veřejné sféry adopce problému do politické agendy. V případě

nastolování agendy paritního zastoupení žen však tato fáze následuje bezprostředně po fázi pre-problémové.

4.5 Rozhodovací proces a implementace

Prakticky nebylo možné vykonávat politiku genderových rovností bez odpovídajícího institucionálního zabezpečení. Absence institucionální struktury bránila zavedení jakýchkoliv opatření, která by počet žen v rozhodovacích orgánech zvýšila. Přestože byl na ČR vyvíjen tlak ze strany mezinárodních organizací i neziskového, byla první instituce zřízena až v roce 1998, tedy 3 roky po konání Pekingské konference, ačkoliv se k potírání diskriminace žen ČR zavázala již v roce jejího konání, tedy v roce 1995. Touto institucí se stalo Oddělení pro rovnost mužů a žen (dále Oddělení), které se však potýkalo s nedostatečným personálním zabezpečením. (Pavlík 2006: 131, 133) Za dva měsíce působení Oddělení byl vypracován dokument Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen (dále Priority), který vycházel ze závěrů Pekingské konference. Priority se staly základním východiskem pro vykonávání genderové politiky rovných příležitostí. V roce 1998 byl zřízen ještě jeden orgán, a to Rada vlády České republiky pro lidská práva, která měla dohlížet na to, aby dodržovány závazky plynoucí z mezinárodních smluv. (Tamtéž: 134)

V roce 2001 vláda rozhodla o zřízení pracovních pozic *koordinátorek a koordinátorů rovných příležitostí žen a mužů (tzv. gender focal points)*, jejichž úkolem je v každém z resortů zajišťovat agendu rovnosti pohlaví (Vláda České republiky 2014: 3) Na úrovni některých ministerstev však zavedení takových pracovních pozic trvalo déle než rok, což svědčí o tom, že budování institucionálních struktur v oblasti genderové politiky je v ČR problematické a časově náročné. (Pavlík 2006: 135)

Za účelem monitoringu oblasti genderové politiky a za účelem odlehčení vládního aparátu od přibývajících administrativy byla v roce 2001 zřízena Rada vlády pro rovnost žen a mužů (dále Rada). Rada je poradním orgánem vlády, který se zaměřuje na oblast genderové politiky rovných příležitostí. (Vláda České republiky: k) Pracuje na úrovni sedmi výborů a pracovních skupin specializovaných například na prevenci domácího násilí, porodnictví, podporu aktivit nestátních neziskových organizací a podobná genderově orientovaná témata. Je složena z 28 členek a členů – zástupců akademické obce, neziskového sektoru a státní správy, jejichž

kompetence se vztahují k oblasti genderové rovnosti. Zasedání Rady probíhají nejméně čtyřikrát ročně a dále podle potřeby. Předsedou se stává člen vlády, do jehož kompetence spadá oblast týkající se genderové rovnosti. (Tamtéž) Tím je v současné době ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Jiří Dienstbier.

Rada dohlíží na to, aby ČR dodržovala závazky vyplývající z Úmluvy OSN. Prosazuje postupy při projednávání vládních politik, snaží se doporučit řešení zaručující genderovou rovnost a hodnotí efektivitu prosazených opatření. Dále hodnotí práci neziskového sektoru, na základě čehož připravuje příslušnému ministru či ministryni program pro podporu konkrétních neziskových organizací, jejichž aktivity jsou zaměřeny na podporu žen při vstupu do politiky. (Vláda České republiky 2016: d). Nedostatkem tohoto orgánu jsou omezené kompetence. Rada pouze doporučuje vládě stanoviska, nemůže předkládat závazné návrhy. (Úřad vlády České republiky 2014: 10)

ČR se za posledních 20 let podařilo „*optimalizovat zabezpečování agendy rovnosti žen a mužů na institucionální úrovni*“ a na úrovních jednotlivých ministerstev byly vytvořeny „*pozice koordinátorek a koordinátorů rovných příležitostí žen a mužů*“, jejichž úkolem je v každém z resortů zajišťovat agendu rovnosti pohlaví (Vláda České republiky 2014: 3). Byl vytvořen legislativní orgán, který koordinuje práci vlády v oblasti genderové politiky. Přesto nebylo v oblasti vrcholné politiky dosaženo parity. Překážkou k úspěšné implementaci legislativy je absence jednotné koncepce, která by se zabývala plošným řešením stávající situace. Součástí takové koncepce by mělo být i zavedení kontrolních mechanismů, které by dohlížely na správnou aplikaci navržených metod a dále by analyzovaly dopad dosažených výsledků. (Gender Studies 2005: 8) V letech 1993-2013 nebyl Parlamentem České republiky přijat žádný zákon, který by se přímo týkal politiky rovných příležitostí, nebo který by jakýmkoliv způsobem přímo podporoval vstup žen do politiky. (Poslanecká sněmovna Parlamentu české republiky 2016)

4.6 Legislativa s účinností pro nadcházející léta

Po sestavení vlády Petra Nečase byl zrušen resort Ministerstva pro lidská práva, které představovalo jedinou politickou platformu politiky rovných příležitostí. (Vláda České republiky 2016) Pomocí aktivního lobbingu čtyř desítek neziskových organizací bylo po sestavení současné vlády Bohuslava Sobotky znovu zavedeno,

což původně koalice neměla v úmyslu kvůli finanční nákladnosti. Aktivisté upozornili na zhoršující se situaci lidských práv v ČR, v důsledku čehož byl zaznamenán nárůst extremismu a také na dlouhodobý nezájem vlády se těmito problémy zabývat. (ČT 24 2013) S ohledem na teoretický koncept nastolování agendy může být tento jev označen jako „okno příležitosti“. Této příhodné situace k reformulaci problému nízkého počtu žen dokázal využít současný ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu, pod jehož vedením ministerstvo v roce 2013 vypracovalo střednědobý rámcový dokumentu s názvem Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014 – 2020 (dále Strategie), který byl vládou schválen 12. listopadu 2014. (Český statistický úřad)

Jedná se o první dokument, který prosazuje rovnost žen a mužů s jasnou koncepcí až do roku 2020. Strategie podává ucelený přehled o dosažených výsledcích v oblasti politiky rovných příležitostí a představuje mechanismy, aktéry a nástroje, pomocí nichž by měly být sníženy nerovnosti mezi muži a ženami. (Vláda České republiky 2014: 4) Strategie definuje jako překážku pro nastolení efektivní agendy podporující paritní zastoupení absenci odpovídajícího institucionálního zabezpečení a nedostatek finančních zdrojů pro implementaci genderového mainstreamingu. (Tamtéž: 10) Proto si Strategie klade za cíl vytvoření institucionální struktury, v rámci které bude zajištěno prosazování rovných příležitostí na všech politických úrovních a vytvoření vhodného prostředí, ve kterém bude genderový mainstreaming uplatňován. (Tamtéž: 12-13)

Druhým dokumentem, který byl vládě ministerstvem předložen 30. května 2015, je Akční plán pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016 – 2018 (dále Akční plán), který svým programem navazuje na výše zmíněnou Strategii. (Vláda České republiky 2016: l) Akční plán je prvním dokumentem a jasnou strategií, která je zaměřena na vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích orgánech. Jedním z cílů Akčního plánu je zavedení povinné kvóty na kandidátních listinách pro volby do Poslanecké sněmovny, krajské volby i volby do Evropského parlamentu. Dle návrhu by se mělo zvýšit zastoupení žen ve vedoucích pozicích firem, jež zasahují do chodu státu a obchodních společností, ale také v oblasti vědy, školství, soudnictví nebo médií, přičemž by se mělo jednat o minimálně 40% ženskou reprezentaci. (Vláda České republiky 2016: m)

Akční plán vychází z programu Evropské komise s názvem PROGRESS, který byl zahájen v lednu 2014. (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2015) Dokument

obsahuje 39 konkrétních úkolů pro všechna ministerstva, jejichž cílem je pomocí medializace prohloubit odbornou diskusi o vyrovnaném zastoupení mužů a žen ve vrcholných politických pozicích a následná podpora implementace generového mainstreamingu. (Tamtéž)

Návrh se potýká s řadou nedostatků, mezi něž patří nepřesné, matoucí a zavádějící termíny, které je nutno lépe formulovat, respektive doplnit. Dalším problémem je příliš negativní postoj k transparentnosti výběrových řízení a zastoupení ve statutárních orgánech společností. Podle posudku Svazu průmyslu a dopravy České republiky dokument příliš paušalizuje, což by mohlo mít za následek poškození některých firem. Svaz také poukazuje na to, že Akční plán není slučitelný s principem dobrovolnosti, na jehož základě obchodní podniky informují o svém zasedání a jednání po svém uvážení. (Svaz průmyslu a dopravy České republiky 2016: 1-4) Akční plán je také vystaven kritice z opoziční Občanské demokratické strany (dále ODS), jejíž předseda Petr Fiala považuje návrh „za špatný a navíc za ponižující. Vytýká ČSSD, že se nepoučila z toho, že sama není schopná naplňovat své kvóty na ženy na kandidátkách. Zase chce něco socialisticky vnutit celé společnosti“ (Echo24.cz 2016). Fiala dále argumentuje tím, že zavedení kvót je zbytečné a navíc pro ženy urážlivé. Upozorňuje na to, že ve vedení ODS jsou dvě ženy, které do této pozice nebyly dosazeny pomocí uměle vykonstruovaných podmínek, nýbrž svobodnou a demokratickou cestou. (Tamtéž)

Závěr

Předložená bakalářská práce se zabývala nastolováním agendy paritního zastoupení žen v ČR. Analýza byla zaměřena na jednotlivé fáze procesu, jejichž úspěšným završením dochází k přijetí takové legislativy, která vede ke zvýšení počtu žen v rozhodovacích orgánech. Analýza se vztahuje k období let 1992-2013, přičemž představuje vládní plány aktuálně probíhající a zasahující do let budoucích.

Teoretická část práce byla rozdělena do několika kapitol. První kapitola se věnovala genderové politice rovných příležitostí, pro jejíž správné uchopení bylo nutné vycházet z konceptu gender. Dále se práce zabývala výčtem bariér, které jsou ženám při vstupu do politiky stavěny a definováním mechanismů, které tyto bariéry snižují. Na konceptu deskriptivní reprezentace bylo demonstrováno, proč je důležité, aby byly zájmy společnosti hájeny oběma pohlavími. Práce byla podpořena závěry výzkumů z roku 2014, které ukázaly, že většinová společnost považuje zastoupení žen v politických orgánech za nedostačující a vyšší počet žen v rozhodovacích pozicích by uvítala.

Druhá kapitola představuje výchozí bod celé práce, jelikož se zabývala teoretickým konceptem nastolování agendy, na jehož základě je vystavěna analýza tohoto výzkumu. Proces nastolování agendy byl rozdělen do několika fází, které popisují, jak probíhá transformace celospolečenského problému na politickou agendu, jejímž úkolem je tento problém odstranit. Byli zde také identifikováni aktéři, kteří do procesu nastolování agendy vstupují a kteří se na tvorbě agendy podílejí.

Následující kapitola reflektovala současné zastoupení žen v PS PČR, přičemž došlo k porovnání počtu žen zasedajících v dolních komorách zemí EU a zemí světa. V obou případech se ČR umístila na nižších pozicích. V této kapitole také došlo ke komparaci zastoupení žen v minulých vládách ČR a to od počátku devadesátých let. Zastoupení žen ve vládách ČR nikdy nepřesáhlo hranici 25 %.

Ve druhé části textu byl analyzován proces nastolování agendy paritního zastoupení žen v ČR. Ukázalo se, že teoretický koncept procesu nastolování agendy nelze aplikovat s úplnou platností, jelikož jednotlivé fáze tohoto procesu přicházely v odlišném pořadí. Fáze iniciace problému spadá do první poloviny 90. let, kdy byly ze strany neziskového sektoru a mezinárodních organizací formovány požadavky, které se týkaly zapojení žen do politického procesu. V této době také prostřednictvím médií k expanzi problému. Pro obě tyto fáze je příznačná aktivita neziskového

sektoru, jehož působení za účasti medializace problému zapříčinila adopci problému do veřejné agendy. Podle teoretického konceptu následuje adopce problému do politické agendy, která však v této případové studii následovala bezprostředně po fázi pre-problémové. Následný proces implementace přinesl řadu opatření v podobě institucionálního zabezpečení, která však nevedla ke zvýšení počtu žen v rozhodovacích orgánech. Se znovuzavedením Ministerstva pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu, které bylo zrušeno po sestavení vlády Petra, bylo otevřeno „okno příležitosti“, díky čemuž dochází k reformulaci problému, což se jeví jako příhodná doba pro zavedení účinné a efektivní legislativy, která povede k paritnímu zastoupení.

Cílem předložené práce byla aplikace teoretického konceptu procesu nastolování agendy na případovou studii nastolování agendy paritního zastoupení žen v ČR. Byly položeny tyto výzkumné otázky: *Jakým způsobem probíhá proces nastolování agendy paritního zastoupení žen v ČR?* Výzkum ukázal, že jednotlivé fáze procesu na sebe nenavazují tak, jak je tomu v teoretickém konceptu nastolování agendy. Podnět k vytvoření legislativních opatření, která by měla přímý vliv na zvýšení počtu žen v politických orgánech, nevzešel ze strany veřejnosti, nýbrž působením mezinárodních organizací v souvislosti s integrací ČR do západních struktur, a to za účasti neziskového sektoru, který v tomto směru formoval konkrétní požadavky na politické elity. Problematika tedy nejprve expandovala do politické agendy, odkud putovala do agendy veřejné. Následně proběhla implementace několika opatření, jejichž účelem bylo zvýšit počet žen v politických orgánech, avšak jejich pozitivní účinek na zvýšení paritního zastoupení nebyl zaznamenán. Proces nastolování agendy může být podle teoretického konceptu považován za ukončený, avšak s absencí dosažení stanoveného cíle. V současné době lze pozorovat aktivitu ze strany politických elit, které aktuálně projednávají dokumenty, na základě kterých by mělo dojít k vytvoření mechanismů, jež by nastolily paritní zastoupení. Tato fáze může být označena jako „okno příležitosti“. Analýza těchto dokumentů však překračuje kapacitní rámeček předložené práce. Z výše uvedeného vyplývá, že teoretický koncept nastolování agendy nelze aplikovat s úplnou platností.

Další výzkumnou otázkou, která podporuje dosažení stanoveného cíle je: *Kteří aktéři vstupují do procesu nastolování agendy paritního zastoupení žen v ČR?* V souvislosti s adopcí problému do politické agendy vstoupily do tohoto procesu nejprve mezinárodní organizace za účelem kooperace s politickými elitami.

Demokratizace ČR současně umožnila interakci se západními strukturami, ze které těžily především neziskové organizace. Komunikace se západní kulturou se pro neziskový sektor stala podpůrným faktorem, na základě něhož byly formovány požadavky na zapojení žen do politických struktur. V souvislosti s mapováním aktuální politické situace se do procesu zapojila také média, která zprostředkovala adopci problému do veřejné agendy. Společnost však v tomto ohledu není nijak zvlášť aktivním aktérem, přestože vstup žen do politiky podporuje.

Poslední podpůrnou výzkumnou otázkou, která má být nápomocná k dosažení stanoveného cíle je: *Jaké překážky nastaly při procesu nastolování agendy paritního zastoupení žen v ČR?* S ohledem na teoretický koncept nastolování agendy je proces ukončen, ačkoliv nebylo dosaženo parity v rozhodovacích orgánech, což lze považovat za neúspěch. Ukázalo se, že k vytvoření efektivního opatření, které by mělo přímý vliv na zvýšení počtu žen v politických orgánech, chybí odpovídající institucionální zabezpečení. Ačkoliv na vládní úrovni působí orgány, jejichž úkolem je komunikace s neziskovým sektorem, není jeho potenciál dostatečně využíván. Jako možný faktor přispívající k neúspěšnému vytvoření efektivní legislativy může být považována nízká mobilizace obyvatelstva, která nevyvíjí dostatečnou aktivitu, jež by se stala podnětem řešení situace pro politické elity.

Díky poznatkům předložené práce bylo umožněno odpovědět na položené výzkumné otázky a bylo dosaženo vytyčeného cíle. Limitem této práce je, že se zaměřuje pouze na oblast vrcholné politiky, ačkoliv nízkou ženskou reprezentací jsou postiženy i nižší úrovně státní správy, většina firem i dozorčích rad státních podniků. Práci by obohatilo vyhodnocení dosažených výsledků na základě právě probíhajícího dokumentu s názvem Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014-2020, a také stanovisko vlády k právě předloženému dokumentu s názvem Akční plán pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích. Analýza této legislativy může být předmětem dalšího zkoumání.

Literatura

Prameny

Cobb, Roger W., Charles, D. Elder. 1971. „The Politics of Agenda-Building: An Alternative Perspective for Modern Democratic Theory.“ *The Journal of Politics* 33 (4): 892-915.

„Český statistický úřad“ *Gender: Historie - Historie genderové problematiky v ČR*, (online). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/gender/gender_hist-historie_genderove_problematiky_v_cr> (30. 3. 2016)

„Členové vlády“ *Vláda České republiky*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/vlada/>> (3. 4. 2016)

„Členové vlády“ *Vláda České republiky a*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/vaclav-klaus-1/prehled-ministru-24631/>> (20. 5. 2016)

„Členové vlády“ *Vláda České republiky b*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/vaclav-klaus-2/prehled-ministru-24632/>> (20. 5. 2016)

„Členové vlády“ *Vláda České republiky c*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/josef-tosovsky/prehled-ministru-24633/>> (20. 5. 2016)

„Členové vlády“ *Vláda České republiky d*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/milos-zeman/prehled-ministru-24634/>> (20. 5. 2016)

„Členové vlády“ *Vláda České republiky e*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/vladimir-spidla/prehled-ministru-24636/>> (20. 5. 2016)

„Členové vlády“ *Vláda České republiky f*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/stanislav-gross/prehled-ministru-24637/>> ([http://www.vlada.cz/cz/clenove-](http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/stanislav-gross/prehled-ministru-24637/)

vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/stanislav-gross/prehled-ministru-24637/> (20. 5. 2016)

„Členové vlády“ *Vláda České republiky g*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/jiri-paroubek/prehled-ministru-24635/>> (20. 5. 2016)

„Členové vlády“ *Vláda České republiky h*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/mirek-topolaneck-1/prehled-ministru-24638/>> (20. 5. 2016)

„Členové vlády“ *Vláda České republiky i*, (online). Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/mirek-topolaneck-2/prehled-ministru-24440/>> (20. 5. 2016)

„Členové vlády“ *Vláda České republiky j*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jan-fischer/prehled-clenu-vlady-9--4--2009---13--7--2010--74281/>> (20. 5. 2016)

„Členové vlády“ *Vláda České republiky k*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/petr-necas/prehled-byvalych-clenu-vlady-petra-necase-96390/>>

„Členové vlády“ *Vláda České republiky l*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2013-cr/jiri-rusnok/prehled-clenu-vlady-jiriho-rusnoka-13-07-2013---29-01-2014-115419/>> (20. 5. 2016)

Dahlerup, Drude. 2006. *Women, quotas and politics*. 2006 (online). Dostupné z: <https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=rFjdZq687R8C&oi=fnd&pg=PP1&dq=DAHLERUP,+Drude.+Women,+quotas+and+politics.+New+York:+Routledge,+2006&ots=p2SkmrcfMj&sig=mV18hoWnfjKMms8Q9-I_Xv5kt8w&redir_esc=y#v=onepage&q=DAHLERUP%2C%20Drude.%20Women%2C%20quotas%20and%20politics.%20New%20York%3A%20Routledge%2C%202006&f=fals> (4. 4. 2016)

„Dienstbierův plán: povinně 40 procent žen v čele státních firem i úřadů“ *Echo24.cz* (online). Dostupné z: <<http://echo24.cz/a/iZTtr/dienstbieruv-plan-povinne-40-procent-zen-v-cele-statnich-firem-i-uradu>> (20. 4. 2016)

Euroskop. 2016. „Charta základních práv EU“ (online; Pdf). Dostupné z: <<https://www.euroskop.cz/627/sekce/charta-zakladnich-prav-eu/>> (16. 6. 2016)

Evropská komise. 2010. „Strategy for equality between women and men 2010-2015“ (online; Pdf). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/strategy_equality_women_men_en.pdf> (28. 5. 2016)

Fórum 50 %. „Kvóty a další opatření pro vyšší zastoupení žen v politice“ (online; Pdf). Dostupné z: <http://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/kvoty_a_dalsi_opatreni_pro_vyssi_zastoupeni_zen_v_politice.pdf> (15. 4. 2016)

Gelnarová, Jitka. 2010. „Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb „Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?““. *Acta Politologica* 2 (2). Dostupné z: <<http://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00073.pdf>> (20. 3. 2016)

„Genderové kvóty: ano, či ne?“ *youtube*, 3. 4. 2015 (video) Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=64J2qcL-lcA>> (6 . 3 . 2016)

„Jmenné seznamy“ *Český statistický úřad* (online). Dostupné z: <<http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps111?xjazyk=CZ&xkraj=1 &xstrana=0 &xv=1 &xt=1>> (20. 3. 2016)

„Kdo jsme“ Fórum 50 % a (online). Dostupné z: <<http://padesatprocent.cz/cz/o-nas/kdo-jsme>> (16. 3. 2016)

„Listina základních práv EU“ *Euroskop.cz* (online). Dostupné z: <<https://www.euroskop.cz/204/sekce/listina-zakladnich-prav-eu/>> (15. 3. 2016)

Marksová-Tominová, Michaela. 2005. „Ženy v mocenských a rozhodovacích pozicích“ *Gender Studies* (online). Dostupné z: <<http://docplayer.cz/1539619-Genderovy-balicek-01-2005.html>> (5. 3. 2016)

Ministerstvo životního prostředí. 2015. „Rezortní strategie rovnosti žen a mužů na léta 2016 – 2020“ (online; Pdf). Dostupné z: <[Rezortní strategie rovnosti žen a mužů na léta 2016 – 2020](#)> (30. 3. 2016)

„Ministr Dienstbier představil Akční plán pro vyrovnané zastoupení žen a mužů“ *Vláda České republiky k*, Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/vlada-projedna-akcni-plan-pro-vyrovnane-zastoupeni-zen-a-muzu-v-rozhodovacich-pozicich-145053/>> (14. 5. 2016)

Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2015. „Představení projektu s názvem Příprava Akčního plánu pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích a dalších souvisejících opatření – JUST/2012/PROG/AG/4130/GE“ (online; Pdf) Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/20784/zakladni_info.pdf> (20. 4. 2016)

Norris, Pippa. 2000. *Breaking the Barriers: Positive Discrimination Policies for Women*. (online). Dostupné z: <<https://www.hks.harvard.edu/fs/pnorris/Acrobat/QUOTAS.PDF>> (13. 6. 2016)

Norris, Pippa, Ronald, Inglehart, 2001. *Cultural Obstacles to Equal Representation* (online). Dostupné z: <<https://muse.jhu.edu/article/17140>> (15. 3. 2016)

Norris, Pippa, Ronald, Inglehart, 2003. *Gendering Social Capital: Bowling in Women's Leagues?* (online). Dostupné z: <<https://www.hks.harvard.edu/fs/pnorris/Acrobat/Gendering%20Social%20Capital.pdf>> (15. 3. 2016).

„Pomáhají kvóty ženám, nebo jim naopak škodí?“ *Euroskop.cz* (online). Dostupné z: <<http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/pomahaji-kvoty-zenam-nebo-jim-naopak-skodi-kongres-zen-reding-010921>> (8. 4. 2016)

„Rada vlády pro rovnost žen a mužů“ *Vláda České republiky b*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/uvodni-stranka-rady-vlady-pro-rovne-prilezitosti-zen-a-muzu-121632/>> (2. 3. 2016)

Rakušanová, Petra. 2006. *Česká politika: Ženy v labyrintu mužů?*. (online). Dostupné z: <<http://padesatprocent.cz/docs/zeny-labyrint-muzu.pdf>> (30. 3. 2016).

Sociologický ústav AV ČR „Výzkumná zpráva z dotazníkového šetření „ženy a muži v rovnováze“ 2015“. (online; Pdf). Dostupné z: <http://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/vyzkumna-zprava-z-dotaznikoveho-setreni_postoje-verejnosti-k-pusobeni-zen-v-politice.pdf> (13. 6. 2016)

Svaz průmyslu a dopravy České republiky „Stanovisko k Akčnímu plánu pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016 – 2018“ (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.spcr.cz/images/EU/Stanovisko_SPCR_k_Ak%C4%8Dn%C3%ADmu_pl%C3%A1nu_mu%C5%BEi_a_%C5%BEeny_vy%C5%A1%C5%A1%C3%AD_pozice.pdf> (20. 4. 2016)

Šprincová, Veronika. 2016. „Kvóty a další opatření pro vyšší zastoupení žen v politice“. (online; Pdf). Dostupné z: <http://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/kvoty_a_dalsi_opatreni_pro_vyssi_zastoupeni_zen_v_politice.pdf> (1. 6. 2016)

Tabery, Paulína. 2009. „Nastolování agendy a proces rámování.“ *Socioweb* 3. Dostupné z: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=385&lst=105>> (21. 12. 2015).

Úřad vlády České republiky. 2014. „Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014-2020“ (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_Optimalizace/Strategie-pro-rovnost-zen-a-muzu-v-CR-na-leta-2014-2020.pdf> (20. 3. 2016)

„Výsledky voleb a referend“ Český statistický úřad (online). Dostupné z: <<http://www.volby.cz/>> (29. 3. 2016)

„Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25. 10. – 26. 10. 2013“ Český statistický úřad, (online). Dostupné z: <<http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps12?xjazyk=CZ&xv=22>> (2. 4. 2016).

„Záznam ze zasedání Rady vlády pro rovnost žen a mužů za dne 8. prosince 2015“ *Vláda České republiky c*, (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne->

prilezitosti-zen-a -muzu/cinnost_rady/zaznam-ze-zasedani-rady-vlady-pro-rovnost-zen-a -muzu-za-dne-8 --prosince-2015-140636/> (30. 3. 2016)

Literatura

Havelková, Hana. 2006. „Jako v loterii: politická reprezentace žen v ČR po roce 1989.“ in *Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Gabařová, Markéta, Dana Hellová, Martin Kubánek, Michal Kuděla, Petr Oriěščík, Markéta Seidlerová, Jakub Szewieczek, Radomír Sztwiertnia, Pavel Šaradín. 2012. *Lokální politika v Moravskoslezském kraji*. Opava: Slezská univerzita v Opavě.

Kalvas, František. 2009. *Nastolování agendy*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.

Kalvas, František, Jan Váně, Martina Štípková. 2012. „Rámcování a nastolování agendy: Dva paralelní procesy v interakci“. *Sociologický ústav AV ČR* 48 (1), 3–37.

Dostupné

z:

<http://sreview.soc.cas.cz/uploads/99442ea63836874d8cc54a132363c58004f94245_R%C3%A1mcov%C3%A1n%C3%AD%20a%20nastolov%C3%A1n%C3%AD%20agendy.pdf> (27. 11. 2015).

Kiczková, Zuzana. 1994. „Jej inakosť, jej identita?“. In *Štyri pohľady do feministickej filozofie*. Bratislava: Archa.

Čermáková, Marie, Hana Maříková, Jadwiga Šanderová, Milan Tuček. 2000. *Proměny současné české rodiny*. Praha: Slon.

McCombs, Maxwell. 2009. *Agenda setting*. Praha: Portál

Pitkin, Hannah F., 1972. *The concept of representation*. University of California press: California.

Oakley, Ann. 1985. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál.

Pavlík, Petr. 2006. „Originální experiment české vlády aneb jak prosazovat politiku rovných příležitostí bez odpovídajícího institucionálního zabezpečení.“ In

Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Rakušanová, Petra, Lenka, Václavíková-Helšusová. 2006. „Ženy v mužské politice.“ In *Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989.* Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Renzetti, Claire M., Daniel J., Curran. Ženy, muži a společnost. 2003. Praha: Karolinum.

Abstrakt

Tématem této práce je analýza nastolování paritního zastoupení žen na současné české politické scéně. Předmět zkoumání byl omezen na počet žen, které zasedají v dolní komoře Parlamentu České republiky, tedy v Poslanecké sněmovně.

Cílem práce je zhodnocení dosavadního vývoje genderové politiky rovných příležitostí na základě přijatých legislativních opatření od vzniku České republiky a její integrace do mezinárodních struktur. K tomu využívá koncept nastolování a rámcování agendy. Jde o proces, na jehož základě se veřejný problém transformuje na legislativu.

Práce se zaměřuje nejen na politickou aktivitu, nýbrž zohledňuje i činnost jiných nestátních aktérů, jako jsou média, neziskový sektor a veřejnost. Uvádí aktuální debatu, která probíhá mezi zastánci přirozeného vývoje a zastánci uměle vytvořených opatření, zejména kvót.

Výsledky analýzy ukázaly, že za zkoumané období se počet žen v Poslanecké sněmovně zvýšil. K tomu přispěla opatření, jichž bylo zkoumané období dosaženo. Jedná se o návrhy zákonů, které byly již prosazeny nebo o vznik legislativních orgánů, které mají na starost prosazování genderové rovnosti. Přesto nebylo dosud vytvořeno řešení, které by problém vymýtilo plošně.

S ohlédnutím na uplynulou dobu a dosažené výsledky můžeme konstatovat, že proces nastolování paritního zastoupení žen ve vrcholné politice není ukončen a lze očekávat jeho dlouhodobý vývoj.

Abstract

This paper deals with the topic of the Analysis of establishing the equilibrium between women and men inside the political parties and offices in the Czech Republic. The object of the investigation was limited to a number of women in the lower chamber of the Czech Parliament.

The aim of this bachelor's work is to summarize and evaluate the development of the gender equality policy on the basis of the legislative measures which have been adopted since the formation of the Czech Republic and its integration into international organizations. The concept of agenda setting and agenda framing was used for the analysis. It is a process in which a public issue is transformed to a bill.

This work is not focused only on the sphere of politics, but it takes into account also the activity of the nonprofit sector, the media and the public. It introduces the debate between the supporters of natural evolution and supporters of quotas.

The outcome of the analysis shows that the number of the women in the lower chamber during the investigated time has grown. It has grown due to the steps which have been taken. These steps include adopting bills or establishing legislative bodies that ensure the policity of gender equality. However, this solution does not guarentee, that the equilibrium between men and women who sit in the parliament of the Czech Republic will be established.

We can say that the process of establishing the equilibrium between women and men inside the political parties and the offices in the Czech republic has not succesfully finished yet. We can also predict that it will lasts for a long time before we reach the state in which the number of women and men who sit in the governing bodies will be equilibrated.